

ін., культура педагогічного спілкування не може бути реалізована під час навчального процесу.

Отже, в умовах гуманістично спрямованого навчання, основними рисами якого є суб'єкт-суб'єктна взаємодія та залучання до культурних надбань людства, стає зрозумілим, що культура педагогічного спілкування – це найважливіша частина професійно-педагогічної культури вчителя, бо виступає показником його схильності здійснювати свої взаємостосунки з учнями, уміння сприймати та засвоювати зміст, думки, почуття у процесі вирішення конкретних педагогічних задач за допомогою комунікативних засобів спілкування.

З'ясування сутності культури педагогічного спілкування та окреслення її структури дозволяє глибоко усвідомити кожному вчителю завдання щодо ефективної реалізації навчального процесу, а також особистісного розвитку та самовдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века (в поисках практико-ориентированных образоват. концепций). – М.: Совершенство, 1998. – 608 с.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология: Учебник для вузов. Изд. второе, доп., испр., перераб. – М.: Логос, 1999. – 480 с.
3. Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество. – М.: Педагогика, 1990. – 142 с.
4. Левашова Т.Н. Культура педагогического общения. – Л.: НИИ ООВ, 1984. – 16 с.
5. Леонтьев А.А. Педагогическое общение. – М.: Знание, 1979. – 47 с.
6. Ожегов С.И. Словарь русского языка: ок. 57000 слов / Под ред. чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. – 20-е изд., стереотип. – М.: Рус. яз., 1988. – 750 с.
7. Педагогика. Учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей / Под ред. П.И. Пидкасистого. – М.: Педагогическое общество России, 2001. – 640 с.
8. Сучасний вчитель як суб'єкт педагогічної комунікації: науково-методичний посібник/ За ред. С.О. Мусатова. – К.: Наукова думка, 2003. – 96 с.
9. www.rusword.org.

УДК 378.1

Красильникова Г.В., Голодинська О.В.

ОБНОВЛЕННЯ СТАНДАРТІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ – ШЛЯХ ДО ЄВРОПИ

Система освіти як важлива компонента соціально-економічного розвитку України жваво реагує на тенденції створення світового ринку. В Європі інтеграційні освітянські процеси відбуваються в рамках Болонської декларації [1].

Основою модернізації освіти, підготовки її до входження до європейської освітянської спільноти, безумовно, є регулювання нормативно-правової бази країни. Велике значення для системи освіти мало прийняття закону “Про вищу освіту” [2]. Певна кількість прийнятих наказів, постанов, директивних листів Міністерства освіти і науки України наблизили нашу освіту до вимог Болонської декларації [2; 7]. Зокрема, впроваджено освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра [4], здійснюються заходи до впровадження у 2006 році двоциклової системи вищої освіти “бакалавр/магістр” [8], завершується розробка складових стандартів вищої освіти [5], розпочато педагогічний експеримент щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМС) [6; 7] тощо. Зроблено багато.

Однак, однією з основних причин гальмування розвитку системи освіти в Україні, поряд з економічними, на нашу думку, є неадекватність існуючих освітніх стандартів сучасним вимогам. Відставання у термінах розробки галузевих складових стандартів вищої освіти з певних напрямів і спеціальностей призвело до того, що на сьогодні розроблені лише 70% стандартів [9], не всі з них однакової якості, в повному обсязі або пройшли експертизу

та доведені до впровадження. І це в той час, коли вже існуючі стандарти вимагають термінової модернізації у зв'язку з планами приєднання України до Болонської декларації.

До речі, Російська Федерація, яка приєдналась до Болонського процесу у 2003 році, швидкими темпами реалізує державну Програму розробки освітніх стандартів третього покоління [10], що базуються на нові концепції їх побудови – компетентісні моделі фахівця [11].

Все вищесказане підтверджується і першими результатами проведення педагогічного експерименту щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в Хмельницькому національному університеті. Запровадження в університеті КМС провадиться з 8 спеціальностей, 6 напрямів, із загальною кількістю 254 студенти.

Переваги застосування модульних технологій навчання та рейтингової системи оцінювання під час модульного та підсумкового контролю знань студентів експериментальних груп виявились зрозумілими як самим студентам, так і основній частині викладачів. Хоча ми розуміємо, що для подальшого проведення педагогічного експерименту в університеті слід перебудувати психологічну, дидактичну, наукову та методичну діяльність професорсько-викладацького складу, розробити навчально-методичне забезпечення дисциплін за новими вимогами на основі усвідомлення зміни пріоритетів у навчальному процесі відповідно до напрямку його індивідуалізації, і, як наслідок, збільшення частки індивідуально-консультативної роботи викладача зі студентами.

На сьогоднішній день навчально-методичне управління університету здійснює заходи з оптимізації структури і змісту навчальних планів спеціальностей одного напрямку, споріднених напрямів; укрупнення навчальних дисциплін з метою уникнення дублювання змісту та зменшення кількості мало кредитних дисциплін; розширення обсягу вибіркової частини змісту освіти фахової підготовки для формування індивідуальних робочих навчальних планів студентів з урахуванням вимог ринку праці і задоволення індивідуальних потреб випускників.

Більшість проблем, з якими стикнувся наш навчальний заклад, як учасник експерименту, подолати неможливо без втручання Міністерства освіти і науки України, а саме:

У пункті 1.6 Програми дій щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в рамках педагогічного експерименту [7] заплановано розроблення проекту нормативних документів, що регламентують ступеневість системи вищої освіти. Потрібно визначити статус освітньо-кваліфікаційних рівнів (ОКР) “спеціаліст” та “магістр” з позицій співставлення їх з відповідними освітніми рівнями європейських країн.

У пункті 1.7 вищезгаданого документа [7] планувалось завершити розробку стандартів вищої освіти відповідно до вимог Болонського процесу. Необхідно уточнити це завдання: державні стандарти першого покоління потребують термінової доробки, а для урахування вимог Болонського процесу слід розпочати роботу над створенням стандартів вищої освіти другого покоління на основі компетентісного підходу, які б враховували вимоги кредитно-модульної системи. На базі стандартів 1-го покоління неможливо організувати навчально-виховний процес за кредитно-модульною системою через невідповідність змісту національного освітнього кредиту європейському та перенасиченість освітньо-професійних програм діючих державних стандартів (до 70%) дисциплінами загальним обсягом 54–81 година тощо.

Зрозуміло, що розробка стандартів нового покоління є відповідальною і трудомісткою роботою і може затягнутись на певний час. Тому пропонуємо на перехідний період скористатись досвідом російських колег щодо розробки переліків дисциплін державної компоненти стандартів і їх змісту для всіх напрямів (спеціальностей) підготовки фахівців. Доцільно б було підтримати реалізацію такої державної програми економічно.

Для забезпечення єдиного підходу до реалізації циклу гуманітарної та соціально-економічної, природничо-наукової підготовки у ВНЗ України розробити державну програму

видань підручників з грифом МОНУ всіх нормативних дисциплін. Реалізація такої програми дозволить значно підняти рівень науково-методичного забезпечення навчального процесу у вищій школі.

З метою усунення існуючих перепон для підвищення мобільності студентів слід на рівні МОНУ визначити для кожного напрямку підготовки однозначні терміни навчання за ОКР “бакалавр”, які закріпити в стандартах освіти. На наш погляд, цей термін має складати 3 (3; 5) роки, а на ОКР “магістр” (“спеціаліст”), відповідно, 2 (1; 5) роки. Діючі освітні стандарти з чотирьохрічним терміном навчання на ОКР “бакалавр” передбачають близько 40 відсотків вибіркового дисциплін, які формують безпосередньо вищі навчальні заклади, виходячи з власних інтересів. Ці дисципліни відрізняються не лише в межах спеціальності, а й у межах напрямку підготовки. При такому підході унеможлиблюється мобільність студента для продовження навчання в інших ВНЗ у зв’язку з великою академічною різницею.

При розробці комплексу нормативних документів з урахуванням вимог КМС, слід уточнити існуючі нормативні документи, зокрема такі як Наказ № 285 зі змінами та доповненнями [5], щодо загального навчального часу за програмами підготовки різних освітньо-кваліфікаційних рівнів та розподілу його за циклами підготовки та інші.

Удосконалити класифікатор професій на базі діючого переліку напрямів підготовки і спеціальностей з метою визначення посад на ринку праці для випускників ОКР “бакалавр”, а також доповнення нових спеціальностей, за якими раніше не здійснювалась підготовка фахівців у країні.

Виявлена неузгодженість між змістовими частинами галузевих стандартів вищої освіти підготовки ОКР бакалавра щодо гуманітарної та соціально-економічної освіти (Нарада фахівців МОН та ВНЗ України, що відбулася в м. Дніпропетровську 10-13 квітня 2001 року) [12] і затвердженими галузевими стандартами вищої освіти (зокрема, таких спеціальностей: 7.050108 Маркетинг, 7.050107 Економіка підприємства, 7.091501 Комп’ютерні системи та мережі тощо). При погодженні стандартів слід вимагати чіткого дотримання діючих нормативів та рекомендацій, розроблених Міністерством освіти і науки України.

Полеміка про необхідність входження України в європейський освітянський простір має сьогодні, на нашу думку, перейти в конструктивне обговорення шляхів реформування вітчизняної освіти з урахуванням вимог часу при безумовному збереженні своїх кращих освітянських традицій і здобутків та на основі досвіду передових вищих навчальних закладів Європи і світу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. Кременя В.Г. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
2. Закон України про вищу освіту від 17.01.2002 р. № 2984-III // Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання. – К.: Міносвіти і науки України, 2003. – С. 175-231.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.1997 № 507 Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями // Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання. – К.: Міносвіти і науки України, 2003. – С. 119-152.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 року № 65 “Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)” // Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання. – К.: Міносвіти і науки України, 2003. – С. 153-159.
5. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи стандартизації вищої освіти (додаток 1 до наказу Міністерства освіти України від 31.06.98 р. №285 зі змінами та доповненнями) // Інформаційний вісник. – К.: Вища освіта. – 2003. – № 10. – 82 с.
6. Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу / Наказ Міністерства освіти і науки України № 48 від 23 січня 2004 р.

7. Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки / Наказ Міністерства освіти і науки України № 49 від 23 січня 2004 р.
8. Жовта І. 120 тисяч студентів сьогодні навчаються за кредитно-модульною системою організації навчального процесу // Освіта України. – № 9. – 1 лютого 2005 р.
9. Кремень В.Г. Шляхи модернізації вищої освіти України // Освіта. Технікуми, коледжі. – 2004. – №3(9). – С.4-7.
10. Пузанов Д.В. и др. Оптимизация перечня общепрофессиональных дисциплин федеральных компонентов для третьего поколения ГОСов высшего профессионального образования и их содержания для технических и технологических направлений подготовки // Материалы Всероссийской конференции “Образовательная среда: сегодня и завтра” (Москва, ВВЦ, 29.09-02.10.2004)
11. Каликинский Ю.А., Кива А.А. Компетентный подход – основа разработки образовательных стандартов второго поколения // Профессиональное образование. – 2004. – № 7. – С. 12-13.
12. Змістові частини галузевих стандартів вищої освіти підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів молодшого спеціаліста та бакалавра щодо гуманітарної, соціально-економічної та екологічної освіти та освіти з безпеки життя і діяльності людини й охорони праці. Додаток до інструктивного листа Міністерства освіти і науки України від 19.06.2002р. №1/9-307 // Інформаційний вісник. – К.: Вища освіта, 2003. – №11. – 60 с.

УДК 378

Красножан Ж.В.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ (НА МАТЕРІАЛІ КУРСУ “ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА”)

Мова для філолога – основне знаряддя його діяльності, засіб передачі інформації, засіб виховання молодого покоління.

Майбутній філолог повинен освоїти всі навички культури мовлення, вміння використовувати все багатство рідної мови для виховання учнівського колективу, для передачі знань, тобто стати професійно компетентним.

Отже, актуальною у наш час є проблема виховання майбутнього словесника, здатного засобами мови сформувати нове покоління України – національних патріотів, знавців і любителів рідної мови, засобу консолідації народу. На жаль, у методиці вищої школи немає спеціальних розробок, присвячених формуванню професійного мовлення у студентів-філологів, формуванню їх професійної мовленнєвої компетенції.

Спираючись на власний досвід багаторічної роботи у вищій школі, ми маємо можливість запропонувати деякі шляхи підвищення мовленнєвої культури майбутніх учителів-словесників.

Починати слід з пропедевтичних курсів на філологічному факультеті, бо “мовна освіта – основа формування духовної культури, національної свідомості та світогляду молодшої людини” [4; 17].

На практичних заняттях з курсу “Вступ до мовознавства” у першокурсників виникають труднощі при відтворенні тексту лекції чи рекомендованої наукової літератури. Вони не вміють правильно, логічно і точно відповісти на питання, поставлені викладачем, не володіють нормами літературної мови, допускають помилки інтерферентного характеру. Це в основному недоліки шкільної підготовки абітурієнтів, що обрали майбутню професію філолога.

Мовленнєва діяльність учителя-словесника пов’язана з природним даром слова, а цей дар можна виявити на вступних іспитах, які слід проводити в усній, а не писемній формі.

Викладач вузу повинен бути взірцем для майбутнього словесника. Його мова на лекціях, практичних і семінарських заняттях має бути грамотною, логічною, точною і